

Nieuw Kamerlid komt toch nog vaak uit het ‘ons-kent-ons-circuit’

Veel Kamerleden zijn helemaal geen nieuwkomers aan het Binnenhof, maar lopen er al jaren rond als voorlichter of beleidsmedewerker. Ontstaat er een politieke kaste in Nederland en is dat erg?

Sophie Hermans (VVD) legt de eed af tijdens de installatie van de nieuwe Kamerleden na de Tweede Kamerverkiezingen. Foto: Hollandse Hoogte

Het kersverse VVD-Kamerlid Sophie Hermans was tot voor kort de politiek assistent van premier Mark

Rutte. De pas geïnstalleerde SP-Kamerleden Maarten Hijink en Peter Kwint waren tot eind maart woordvoerders van SP-leider Emile Roemer. En het nieuwe PVV-gezicht Gabriëlle Popken in de Tweede Kamer is de voormalig persoonlijk medewerker van partijvoorman Geert Wilders.

Prefab-Kamerleden

Deze vier nieuwkomers zijn bepaald niet de enige Kamerleden die zich weliswaar nog maar pas volksvertegenwoordiger mogen noemen, maar in feite al jaren rondlopen op het Binnenhof. Volgens parlementair historicus Bert van den Braak van het Parlementair Documentatiecentrum in Leiden is de trend al veel langer gaande dat Kamerleden steeds meer worden geworven uit de eigen gelederen.

'Er wordt ook wel gesproken over prefab-Kamerleden,' zegt hij. Volgens hem is vanaf de jaren tachtig en negentig de professionalisering van politieke partijen toegenomen. Die willen dat hun Kamerfractie bestaan uit kwalitatief goede mensen. 'Fractiemedewerkers kennen de dossiers, weten wat er speelt en hoe de procedures werken', verklaart Van der Braak.

‘Fractiemedewerkers kennen de dossiers, weten wat er speelt en hoe de procedures werken’

- Parlementair historicus Bert van den Braak

Tot de jaren tachtig bestonden kandidatenlijsten volgens hem veel vaker uit bestuurders uit de vakbeweging en andere maatschappelijke organisaties, een gevolg van de verzuiling. Zo kende de Katholieke Volkspartij, die in 1980 is opgegaan in het CDA, zelfs 'kwaliteitszetels': plekken die bij voorbaat waren gereserveerd voor de katholieke tuindersorganisatie, de katholieke vakbond, katholieke boeren et cetera.

‘Werk in godsnaam eerst in de maatschappij’

Peter Kwint (SP). Foto: Hollandse Hoogte

De Leidse hoogleraar politieke wetenschappen Ruud Koole herkent dit. Hij vindt het begrijpelijk dat partijen naar hun eigen medewerkers kijken voor de kieslijst. 'Kamerleden hebben gemiddeld één regeerperiode nodig om te weten hoe alles in elkaar steekt. Hun tweede periode is vaak het vruchtbaarst. Je kunt die inwerkperiode verkleinen door ervaren medewerkers in te zetten.'

Toch ziet Koole hierin ook een gevaar. Kamerleden zijn tenslotte volksvertegenwoordigers die moeten weten wat er leeft in de samenleving. 'Dat is lastiger als je nooit buiten de politiek hebt gewerkt. Tot ongeveer 1970 was dat makkelijker, omdat het Kamerlidmaatschap een deeltijdfunctie was en mensen nog ander werk hadden. Nu moeten Kamerleden erg hun best doen om de band met de maatschappij te onderhouden. Daar hebben ze weinig tijd voor, want het Kamerwerk is complex geworden. Je ziet ook een oververtegenwoordiging van hoogopgeleiden.'

'Nu moeten Kamerleden erg hun best doen om de band met de maatschappij te onderhouden'

- Politicoloog Ruud Koole

Zelf was Koole tussen 2001 en 2005 als PvdA-voorzitter betrokken bij kandidatenlijsten. Een fractiemedewerker uit die tijd, Roos Vermeij, wilde toen al Kamerlid worden, maar Koole raadde haar aan 'eerst een andere baan te nemen'. Daarna was zij enige tijd directielid van TransLink Systems, het bedrijf achter de ov-chipkaart. Tussen 2006 en 2017 was Vermeij vervolgens PvdA-Kamerlid.

Ook zelfstandig adviseur Paul Luijten kent ze: de vaak jonge mensen die solliciteren naar het fractiemedewerkerschap met 'als hoogste doel om zelf Kamerlid te worden'. Luijten, voorzitter van de permanente scoutingcommissie van de VVD, heeft een aantal van hen eveneens aangeraden om 'in godsnaam eerst eens te werken in de maatschappij'.

Geweldige puzzel

Gabrielle Popken (PVV).Foto: Hollandse Hoogte

Toch heeft ook de VVD dankbaar geput uit het eigen personeelsbestand. Behalve Sophie Hermans, de dochter van VVD-coryfee Loek Hermans, is ook de 31-jarige Bente Becker in de Kamer gekozen. Zij was eerder Ruttes speechschrijver en politiek assistent van minister Henk Kamp. Ook Bas van 't Wout, die sinds 2012 voor de VVD in de Kamer zit, was eerder politiek assistent van Rutte.

Luijten bevestigt: 'Bij het samenstellen van een kieslijst zoek je naar vernieuwing en verjonging, maar kijk je ook naar de verhouding man-vrouw, regionale spreiding en de achtergrond en specialismen van kandidaten. En je wilt een mix met ervaren mensen. Dat is een geweldige puzzel.'

Opportunisten buiten de deur

Als bijvoorbeeld VVD-Kamerleden met fiscale of buitenlandervaring aankondigen dat ze niet nog een periode door willen, legt Luijten uit, dan worden er bewust mensen met die kwaliteiten gezocht. Soms komt de scoutingcommissie uit bij de eigen medewerkers, maar niet altijd: 'Soms overvallen we anderen met de vraag om op de lijst te komen. Nee, niet iedereen zegt ja.' Luijten voert nu alweer gesprekken met mensen die bij de volgende Kamerverkiezingen op de lijst willen. Ze krijgen bijvoorbeeld de raad eerst een VVD-kadercursus te volgen.

'Je moet lokaal succesvol en vastberaden actie hebben gevoerd'

- Partijvoorzitter Ron Meijer legt uit dat de SP 'niet in het wilde weg' mensen op de kieslijst zet

Ook de SP stoomt haar leden klaar. Bijna alle veertien huidige Kamerleden hebben eerder als fractiemedewerker gewerkt en zijn bijvoorbeeld raadslid geweest. Dat is geen toeval, beaamt SP-voorzitter Ron Meijer. 'Wij zetten niet iemand in het wilde weg op de lijst. Je moet lokaal succesvol en vastberaden actie hebben gevoerd en interne scholing hebben gevolgd, zodat je als socialist bent opgeleid. Wij zingen niet voor niets in ons SP-lied: "Blijf niet mokkend aan de kant staan. Stel een daad en toon je moed". Onze Kamerleden moeten een verpersoonlijking daarvan zijn.' Zo houdt de SP volgens Meijer bovendien 'opportunisten' buiten de deur.

Blanke mannen van middelbare leeftijd

Toch proberen partijen ook nog steeds een aantal verrassende buitenstaanders aan te trekken, zegt historicus Van den Braak. In het verleden was dit bijvoorbeeld VVD-Kamerlid Ayaan Hirsi Ali die van de PvdA kwam, ditmaal benaderde de PvdA oud-FNV-vicevoorzitter Gijs van Dijk voor een verkiesbare plaats. Van Dijk was tot voor kort GroenLinks-lid. GroenLinks zelf werft traditioneel bij de milieubeweging, zoals ditmaal de nieuwkomer Suzanne Kröger, oud-programmadirecteur van Greenpeace. Tot een goede demografische afspiegeling hebben deze inspanningen echter niet geleid: de nieuwe Kamer is overwegend blank, man, van middelbare leeftijd en afkomstig uit de Randstad.

Maarten Hijink (SP)Foto: Hollandse Hoogte

Oude bekenden populair door versplintering

Volgens de Nijmeegse politiek historicus Carla Hoetink heeft maar liefst 60% van de huidige Kamerleden eerst ervaring opgebouwd in de nationale politiek, ook bijvoorbeeld als Rijksambtenaar. Bekende voorbeelden van politici die bijna 'aan het Binnenhof zijn opgegroeid', zijn CDA-leider Sybrand Buma en Geert Wilders van de VVD. Buma werd in 1994 beleidsmedewerker justitie bij het CDA en Wilders begon in 1990 als beleidsmedewerker sociale zaken bij de VVD. Ook ChristenUnie-Kamerlid Joël Voordewind is opvallend genoeg begonnen als medewerker van een andere partij: de PvdA. Volgens Hoetink gaat het rekruteren van Kamerleden uit de eigen geledingen deels in golfbewegingen. Zo trok de PvdA in de 'paarse' jaren negentig veel nieuwe gezichten aan om de invloed van de regionale partijbonzen op de kieslijst te doorbreken. Hoetink ziet dat partijen nu juist weer voor oude bekenden kiezen. Dat komt volgens haar door de politieke versplintering, waardoor grote partijen kleiner worden en voor ervaring kiezen.